

SISTEMUL DE GARANȚII PRIVIND ASIGURAREA PRINCIPIULUI INDEPENDENȚEI^{1*} JUDECĂTORILOR

CATAN Liliana,

Judecător al CSJ în demisie,

Doctorand,

Universitatea de Studii Europene din Moldova

<https://orcid.org/0009-0009-0095-1408>

REZUMAT

Dezvoltarea sistemului de garanții ale independenței judecătorilor în Republica Moldova se realizează prin perfecționarea consecventă a mecanismelor constituționale, legislative și instituționale menite să asigure independența reală a sistemului judiciar și să consolideze încrederea populației în sistemul judiciar. Garanțiile pot fi definite și ca mijloace și metode legal stabilite care facilitează administrarea cu succes a justiției și protejarea drepturilor individuale și a intereselor legitime. În sistemul de garanții ale independenței judecătorilor, de obicei, se disting garanții instituționale, funcționale (procedurale) și sociale. În contextul actual al reformei judiciare capătă o importanță deosebită - garanțiile morale și garanțiile organizaționale.

Cuvinte-cheie: independența judecătorilor, sistemul judiciar, garanții ale independenței judecătorilor, garanții instituționale, garanții funcționale (procedurale), garanții sociale, garanții morale, garanții organizaționale.

THE SYSTEM OF GUARANTEES REGARDING THE ENSURANCE OF THE PRINCIPLE OF JUDICIAL INDEPENDENCE

CATAN Liliana,

Judge of the Supreme Court of Justice in resignation,

PhD student,

University of European Studies of Moldova

<https://orcid.org/0009-0009-0095-1408>

SUMMARY

The development of the system of guarantees of the independence of judges in the Republic of Moldova is achieved through the consistent improvement of constitutional, legislative and institutional mechanisms aimed at ensuring the real independence of the judiciary and strengthening the public's trust in the judiciary. Guarantees can also be defined as legally established means and methods that facilitate the successful administration of justice and the protection of individual rights and legitimate interests. In the system of guarantees of the independence of judges, institutional, functional (procedural) and social guarantees are usually distinguished. In the current context of judicial reform, moral guarantees and organizational guarantees are of particular importance.

Key words: independence of judges, judicial system, guarantees of the independence of judges, institutional guarantees, functional (procedural) guarantees, social guarantees, moral guarantees, organizational guarantees.

Accesul cetățenilor la justiție, asigurarea deschiderii și transparenței maxime a acesteia și implementarea principiului independenței judiciare și obiectivității în procesul decizional judiciar sunt principalele domenii pentru dezvoltarea ulterioară a sistemului judiciar. Pronunțarea de către o instanță a unei decizii motivate, legale și echitabile este posibilă datorită implementării principiului independenței judiciare.

În condițiile actuale, garanțiile independenței judiciare sunt deosebit de importante. Acestea necesită înțelegere științifică, sistematizare și, în consecință, dezvoltarea unui mecanism pentru implementarea lor. În prezent, garanțiile independenței judiciare nu sunt

sistematizate, iar mecanismul de implementare a acestora este insuficient funcțional. Pe lângă asigurarea principiului independenței judiciare, sarcina este de a evalua eficacitatea implementării acestui principiu - „relația dintre efectul normelor juridice și obiectivele pentru care aceste norme au fost adoptate”.

Adoptarea treptată a unui număr de reglementări strategice importante, care vizează reformarea sistemului judiciar și creșterea eficacității justiției, a contribuit la dezvoltarea unor garanții pentru independența sistemului judiciar. Acestea includ, în primul rând, Constituția Republicii Moldova [1], care punctează în articolul 116 principiul independenței sistemului judiciar și

* Articolul este elaborat în cadrul subprogramului 01.05.01 **Securitatea națională a Republicii Moldova în contextul aderării la Uniunea Europeană: abordări juridice, politologice și sociologice**, realizat de Institutul de Cercetări Juridice, Politice și Sociologice al Universității de Stat din Moldova

subordonarea acestuia exclusiv legii, precum și Legea Republicii Moldova „Cu privire la statutul judecătorului” [2], Legea „Privind organizarea judecătorească” [3] și Legea „Privind selecția și evaluarea performanțelor judecătorilor” [4], care definesc statutul juridic al judecătorilor, procedura de numire a acestora și garanțiile de inamovibilitate și independență în înfăptuirea justiției.

Legislația moldovenească prevede, de asemenea, garanții speciale pentru independența sistemului judiciar, inclusiv protecție juridică și securitate financiară și socială. În conformitate cu articolele 17 și 18 din Legea Republicii Moldova „Cu privire la statutul judecătorului”, judecătorii sunt independenți în înfăptuirea justiției și sunt supuși numai legii. Orice amestec în activitățile unui judecător în înfăptuirea justiției este interzis și atrage răspunderea prevăzută de lege. Garanțiile suplimentare ale independenței sistemului judiciar includ inamovibilitatea lor, procedura de numire și demitere stabilită prin lege și un sistem de securitate financiară și socială.

Astfel, dezvoltarea sistemului de garanții ale independenței judecătorilor în Republica Moldova se realizează prin perfecționarea consecventă a mecanismelor constituționale, legislative și instituționale menite să asigure independența reală a sistemului judiciar și să consolideze încrederea populației în sistemul judiciar.

Analiză măsurilor privind implementarea principiului independenței sistemului judiciar în Republica Moldova justifică concluzia, că statul acordă o atenție semnificativă dezvoltării mecanismelor instituționale și de reglementare, ce asigură independența sistemului judiciar. Această politică este implementată prin adoptarea unor programe strategice privind reforma sectorului justiției, îmbunătățirea legislației privind statutul judecătorului și dezvoltarea unor mecanisme de monitorizare publică și internațională a sistemului judiciar.

Baza juridico-constituțională a acestor măsuri o constituie prevederile Constituției Republicii Moldova, conform cărora judecătorii sunt independenți, imparțiali și inamovibili și se supun numai legii (articolul 116 din Constituția Republicii Moldova). În același timp, tuturor li se garantează dreptul la satisfacție efectivă din partea instanțelor judecătorești competente împotriva actelor care violează drepturile, libertățile și interesele sale legitime (articolul 20 din Constituția Republicii Moldova), ceea ce presupune funcționarea unei instanțe judecătorești independente și imparțiale.

Un rol important în asigurarea independenței sistemului judiciar îl au organele specializate de autoguvernare judiciară. În special, Consiliul Superior al Magistraturii, fiind organul menit să asigure independența sistemului judiciar, îndeplinește funcții cheie în domeniul numirii, evaluării și răspunderii disciplinare a judecătorilor, contribuind astfel la consolidarea garanțiilor instituționale ale independenței judiciare.

În ciuda măsurilor consecvente luate în Republica Moldova privind consolidarea independenței sistemului judiciar, o analiză cuprinzătoare a legislației actuale relevă o serie de probleme care împiedică dezvoltarea

unui sistem coerent și funcțional de garanții pentru acest principiu.

În primul rând, în ciuda numărului semnificativ de regulamente, ce reglementează statutul judecătorilor și organizarea sistemului judiciar, este evidentă o anumită fragmentare a reglementării juridice. Problemele asigurării independenței sistemului judiciar sunt fixate în diverse surse - Constituția Republicii Moldova (art. 116), Legea „Cu privire la statutul judecătorului”, Legea „Privind organizarea judecătorească”, precum și în legislația de procedură penală. Astfel, în conformitate cu art. 25 din Codul de procedură penală al Republicii Moldova [5], justiția în cauzele penale se înfăptuiește exclusiv de către instanțele judecătorești, iar judecătorii, în înfăptuirea justiției, sunt independenți și se supun numai legii.

În același timp, lipsa unei consecvențe și coerențe suficiente între prevederile normative individuale, complică dezvoltarea unui sistem unificat și consecvent de garanții pentru independența sistemului judiciar.

În acest sens, este oportun să se aducă în atenția comunităților academice și profesionale problema posibilei codificări a actelor normative, ce reglementează organizarea și funcționarea sistemului judiciar. O abordare similară a fost deja implementată într-o serie de țări. De exemplu, Franța are un Cod de Organizare Judiciară (Code de l'organisation judiciaire) [6], care sistematizează normele care guvernează structura sistemului judiciar și statutul judecătorilor. În mod similar, Codul Judiciar a fost adoptat în Republica Armenia [7], unde un singur act normativ combină prevederi care guvernează activitățile sistemului judiciar și garanțiile independenței sistemului judiciar. Un studiu al experienței internaționale demonstrează că o astfel de sistematizare a legislației contribuie la o consecvență sporită și la o eficacitate sporită a reglementării juridice.

În al doilea rând, instituția independenței judiciare în legislația națională nu are încă un cadru juridic complet sistemic. Deși garanțiile individuale sunt stabilite în diverse reglementări, nu există un document conceptual unificat, care să definească în mod cuprinzător direcțiile politicii de stat pentru asigurarea independenței judiciare. Într-o anumită măsură, această problemă este abordată prin implementarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022-2025 [8]. Cu toate acestea, dezvoltarea în continuare a garanțiilor instituționale privind independența judiciară necesită dezvoltarea unui concept mai cuprinzător pentru asigurarea și implementarea acestora.

În al treilea rând, garanțiile independenței judiciare în procedura penală rămân sistematizate insuficient la nivelul legislației procedurale. Deși Codul de procedură penală al Republicii Moldova fixează o serie de mecanisme procedurale menite să asigure independența judiciară — în special, principiul independenței judiciare și subordonarea acestora exclusiv legii (articolul 25 din Codul de procedură penală), precum și principiul liberei evaluări a probelor pe baza convingerii proprii, formate în urma examinării lor în ansamblu, sub toate aspectele și în mod obiectiv, călăuzindu-se de lege (articolul 101 din Codul de procedură penală) — legislația actuală nu

reglementează în mod cuprinzător sistemul de garanții procedurale privind independența judiciară și mecanismele de implementare a acestora.

Prin urmare, remediarea ulterioară a legislației naționale ar trebui să vizeze crearea unui model mai sistematic și coerent de reglementare juridică a garanțiilor de independență judiciară, inclusiv aspectele lor instituționale și procedurale, care va contribui la consolidarea încrederii publice în sistemul judiciar și la sporirea eficacității justiției.

Importanța percepției teoretice necesită, în primul rând, definirea conceptului de „garanții privind independența judiciară”. În plus, este important nu numai să se examineze în mod cuprinzător termenul „garanții privind independența judiciară”, ci și să se definească scopul, sistemul și conținutul acestor garanții, precum și relația lor cu alte tipuri de garanții.

Conceptul de garanții este destul de răspândit în multe domenii ale societății, prezent atât în dreptul național (dreptul statului, dreptul muncii și alte domenii), cât și în dreptul internațional, ceea ce reflectă natura multifacțată a acestui instrument juridic. Cuvântul „garanție” (din franceza *garantie* - securitate) este interpretat ca o cauțiune, o garanție. Din perspectivă juridică, garanția este o obligație prevăzută de lege. Garanțiile juridice reprezintă recunoașterea și codificarea drepturilor, libertăților și obligațiilor indivizilor și cetățenilor în Constituție și alte acte normative ale statului și asigurarea implementării acestora prin toate activitățile de aplicare a legii ale statului, ale organizațiilor socio-politice, ale funcționarilor acestora și ale individului însuși.

Garanțiile pot fi definite și ca mijloace și metode legal stabilite care facilitează înfăptuirea cu succes a justiției și protejarea drepturilor individuale și a intereselor legitime.

În ceea ce privește independența sistemului judiciar, scopul garanțiilor este de a crea un ansamblu de condiții privind activitățile judecătorești, care să asigure statutul judecătorești stabilit de lege. Garanțiile privind independența judecătorilor, inclusiv măsurile de protecție juridică, materială și socială a lor, au fost dezvoltate în continuare și fixate în legislația Republicii Moldova privind statutul judecătorilor. Dispozițiile fundamentale care vizează asigurarea independenței judecătorilor sunt cuprinse în Legea Republicii Moldova „Cu privire la statutul judecătorești”.

Astfel, în conformitate cu articolul 17 din Legea menționată anterior, judecătorul este independent în înfăptuirea justiției și este supus numai legii. Orice ingerință în activitățile judecătorești în înfăptuirea justiției este interzisă și atrage răspunderea prevăzută de lege. Această prevedere este una dintre principalele garanții juridice ale independenței sistemului judiciar.

În plus, legislația prevede măsuri speciale de protecție juridică pentru judecători. În special, articolul 19 din Legea „Cu privire la statutul judecătorești” stabilește garanții de inviolabilitate a judecătorești, stipulând o procedură specială pentru tragerea la răspundere penală sau administrativă a judecătorești. Aceste prevederi vizează protejarea judecătorilor de presiuni nerezonabile și de ingerințe în activitatea lor profesională.

Legea prevede și un sistem de garanții sociale și

materiale care asigură stabilitatea poziției profesionale a judecătorești. Astfel de garanții includ un nivel legal de sprijin financiar, dreptul la prestații sociale, pensii și alte forme de protecție socială. Aceste măsuri vizează crearea condițiilor în care judecătorul să-și poată înfăptui activitatea sa, indiferent de factorii externi și de posibilele presiuni.

Astfel, legislația Republicii Moldova formează un complex de garanții juridice, organizaționale și sociale care asigură independența judecătorilor și au ca scop consolidarea autorității sistemului judiciar și creșterea eficacității înfăptuirii justiției.

În același timp, este corect să subliniem condițiile și factorii care influențează legiferarea și aplicarea legii, precum și metodele și mijloacele care facilitează înfăptuirea justiției.

De asemenea, este necesar să se remarce prezența factorilor externi, inclusiv subiectivi (interni-psihologici) și de altă natură, care influențează independența sistemului judiciar. Nu trebuie uitat, însă, că garanțiile independenței sistemului judiciar includ acele condiții și factori istorici și sociali ai vieții publice care influențează legiferarea și aplicarea legii, precum și acele metode și mijloace care servesc în mod direct la consolidarea statului de drept.

Deși susținem, în general definițiile de mai sus, considerăm că este posibil să oferim unele precizări: în primul rând, scopul garanțiilor de independență judiciară este de a crea condiții și factori care pot fi diferențiați în funcție de motive; în al doilea rând, aceste condiții și factori influențează activitățile de legiferare și de aplicare a legii; în al treilea rând, garanțiile de independență judiciară sunt mijloacele, tehnicile și metodele care permit creșterea eficacității procedurilor judiciare.

Astfel, garanțiile independenței judiciare pot fi prezentate ca o totalitate de condiții și factori (externi și interni; obiectivi și subiectivi) ce caracterizează relațiile sociale și influențează activitățile de legiferare și de aplicare a legii, precum și un set de mijloace, tehnici și metode ce asigură eficacitatea procedurilor penale. Acest lucru face posibilă diferențierea condițiilor și factorilor care influențează implementarea principiului independenței judiciare și a garanțiilor privind implementarea acestuia, după cum urmează:

1) condițiile și factorii, ce au impact asupra autonomiei organelor judiciare și garanțiile pentru implementarea acesteia, care se realizează prin forța deciziilor judecătorești (care nu pot fi anulate sau ignorate de niciun organism care reprezintă alte ramuri ale guvernării);

2) condițiile și factorii, ce au impact asupra independenței judecătorilor ca element al statutului lor juridic și garanțiile pentru implementarea acestuia. În acest sens, independența judiciară este caracterizată de factorii care determină independența internă și externă:

- *independența internă* implică independența judecătorilor față de conducerea superioară și de comisiile de calificare judiciară;

- *independența externă* implică independența judecătorilor în înfăptuirea justiției față de orice influență din partea participanților la procedurile judiciare, a organelor guvernamentale, a instituțiilor societății civile,

a altor organisme, organizații, funcționari sau cetățeni;

3) condițiile și factorii ce au impact asupra independenței judecătorilor ca principiu al procedurii judiciare.

Setul de garanții privind independența judiciară, constituit în condițiile moderne, care include garanții socio-economice, politice, juridice, constituționale, procedurale, organizaționale și de altă natură, facilitează sistematizarea acestor garanții și, și în baza lor, dezvoltarea unui mecanism de implementare a acestora.

Având în vedere că dezvoltarea și perfecționarea unui sistem de garanții a independenței judiciare reprezintă una dintre direcțiile conceptuale ale dezvoltării sistemului judiciar din Republica Moldova, discuțiile privind asigurarea independenței judecătorești iau din nou amploare.

În sistemul de garanții ale independenței judecătorilor, de obicei, se disting garanții instituționale, funcționale (procedurale) și sociale.

Cercetarea normelor legislative și a publicațiilor în domeniu ne permite să identificăm elementele instituționale ale principiului independenței sistemului judecătoresc în procedurile judiciare și garanțiile privind implementarea acestora.

Independența instituțională a judecătorilor presupune existența unei ramuri judecătorești independente în cadrul statului, egală conform statutului său constituțional cu celelalte ramuri ale puterii de stat și care se bucură de autonomie în exercitarea atribuțiilor sale. Această independență se exprimă prin separarea organizațională și funcțională a sistemului judiciar, precum și prin existența unui sistem de garanții juridice care asigură înfăptuirea justiției fără interferențe din partea altor organe ale puterii sau funcționari de stat.

În Republica Moldova, independența instituțională a sistemului judiciar este fixată la nivel constituțional. Conform articolului 114 din Constituția Republicii Moldova, justiția se înfăptuiește în numele legii exclusiv de către instanțele judecătorești, iar în conformitate cu articolul 116 din Constituție, judecătorii sunt independenți, imparțiali și inamovibili și se supun numai legii. Aceste prevederi stau la baza garanțiilor constituționale privind independența sistemului judiciar și reflectă principiul separării puterilor în stat.

Dezvoltarea garanțiilor constituționale ale independenței sistemului judiciar și-a găsit reflectarea și în legislația de specialitate. De exemplu, Legea Republicii Moldova „Privind organizarea judecătorească” reglementează structura sistemului judiciar și principiile sale de funcționare, în timp ce Legea „Cu privire la statutul judecătorului” stabilește statutul juridic al judecătorilor, garanțiile independenței, inamovibilității și securității sociale a acestora. Aceste reglementări formează baza instituțională a funcționării sistemului judiciar și fixează garanțiile fundamentale ale independenței sistemului judiciar în înfăptuirea justiției.

Importanța garanțiilor instituționale ale independenței judiciare este confirmată și de jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului. Conform articolului 6 din Convenția europeană a drepturilor omului [9], dreptul la un proces echitabil impune, ca o cauză să fie judecată de o instanță

independentă și imparțială, instituită prin lege. În jurisprudența sa, Curtea Europeană a subliniat în repetate rânduri că independența judiciară trebuie evaluată atât prin prisma structurii instituționale a sistemului judiciar, cât și în ceea ce privește garanțiile care asigură libertatea judecătorilor, atunci când examinează o anumită cauză. Mai exact, în cauza „Baka împotriva Ungariei” [10], Curtea a afirmat că asigurarea independenței instituționale a judecătorilor este o condiție esențială pentru funcționarea unui stat democratic de drept.

Astfel, **garanțiile instituționale ale independenței judiciare** pot fi definite ca un set de prevederi legale, mecanisme organizaționale și mijloace instituționale stabilite în legislație, menite să asigure independența sistemului judiciar și să creeze condiții pentru înfăptuirea justiției de către instanțe independente și imparțiale. În Republica Moldova, astfel de garanții se formează în principal în baza legislației constituționale privind sistemul judiciar, a legislației privind statutul judecătorilor și sistemul judiciar, precum și a altor acte normative care reglementează organizarea și funcționarea sistemului judiciar.

În acest sens, un domeniu important privind eficientizarea garanțiilor instituționale ale independenței judiciare este asigurarea unei transparențe și obiectivități maxime în procedurile de selecție a candidaților pentru funcțiile de judecător. Aceasta implică stabilirea unor criterii clare privind evaluarea calităților profesionale și etice ale candidaților, asigurarea dreptului acestora de a lua cunoștință cu rezultatele controlului efectuat în cadrul procedurilor de concurs, precum și motivarea deciziilor organelor implicate în procesul de selecție.

În același timp, ar trebui acordată o atenție semnificativă asigurării deschiderii și transparenței procedurilor de formare a corpului de judecători pentru comunitatea profesională juridică și pentru societate în general. Transparența în procedurile de numire a judecătorilor contribuie la consolidarea încrederii societății în sistemul judiciar și este un element important al garanțiilor instituționale ale independenței judiciare.

Garanțiile procedurale (funcționale) ale independenței judecătorilor. Gama largă de opinii academice privind mijloacele procedurale poziționate ca garanții procedurale (funcționale) ne permite să le clasificăm în: norme procedurale, principii ale procedurii judiciare, instituții procedurale, forme procedurale, activitățile participanților la procedurile judiciare, constrângere procedurală și sancțiuni procedurale.

În izvoarele de drept, garanțiile sunt adesea definite ca prevederi, mijloace și metode stabilite de lege care facilitează înfăptuirea cu succes a justiției și protejarea drepturilor și intereselor legitime ale persoanei.

Principalele garanții procedurale includ:

- **Autoadministrarea judecătorească.** Consiliul Superior al Magistraturii [11] este un organ independent, format în vederea organizării și funcționării sistemului judecătoresc, și este garantul independenței autorității judecătorești. Acesta gestionează cariera judecătorilor, numirile, promovările și sancțiunile disciplinare, limitând influența puterii executive sau legislative. Consiliul Superior al Magistraturii exercită autoadministrarea judecătorească.

- **Inamovibilitatea.** Judecătorii numiți în funcție sunt inamovibili (art. 116 Constituția RM), ceea ce înseamnă că nu pot fi transferați, suspendați sau eliberați din funcție decât în condițiile legii și prin proceduri gestionate de CSM. Aceasta asigură stabilitatea postului și protecția împotriva represaliilor politice.

- **Imunitatea funcțională.** Judecătorii nu pot fi trași la răspundere penală pentru opiniile lor juridice exprimate în hotărâri, cu excepția cazurilor de re-credință dovedită. Orice acțiune penală împotriva unui judecător necesită, de regulă, acordul prealabil al CSM.

- **Procedura disciplinară echitabilă.** Răspunderea disciplinară este supusă unor garanții procedurale stricte, inclusiv dreptul la apărare și dreptul de a contesta deciziile colegiilor disciplinare. Sancțiunile trebuie să fie proporționale cu abaterile comise.

- **Independența financiară.** Statul este obligat să asigure finanțarea adecvată a sistemului judiciar, astfel încât remunerația judecătorilor să fie suficientă pentru a asigura integritatea și a preveni corupția.

- **Transparența și motivarea hotărârilor.** Obligația de a motiva hotărârile și publicitatea ședințelor de judecată sunt garanții care permit controlul public asupra actului de justiție, prevenind abuzurile de putere.

Unei examinări exhaustive sunt supuse **garanțiile sociale ale independenței judecătorilor**, care reflectă totalitatea condițiilor și circumstanțelor legate de acordarea unui sprijin financiar și social adecvat judecătorilor. Independența persoanelor investite cu autoritate judiciară, este asigurată printr-o serie de garanții sociale pentru judecători și membrii familiilor acestora (prevederi speciale privind condițiile lor de trai atât în timpul exercitării atribuțiilor, cât și la pensionare, imunitate judiciară, dreptul la sprijin financiar și social etc.).

În Republica Moldova, garanțiile sociale pentru judecători sunt specificate în principal în Legea Republicii Moldova „Cu privire la statutul judecătorului”, care stabilește un set de măsuri privind susținerea financiară și protecția socială a judecătorilor și a membrilor familiilor acestora. Reglementarea acestor garanții are ca scop consolidarea autorității sistemului judiciar, dezvoltarea unui sistem judiciar profesionist și calificat și reducerea riscurilor de corupție în sistemul judiciar.

Importanța unor garanții sociale adecvate privind asigurarea independenței sistemului judiciar este specificată și în standardele internaționale. De exemplu, în conformitate cu Principiile fundamentale privind independența sistemului judiciar, adoptate de Adunarea Generală a ONU prin Rezoluțiile 40/32 și 40/146 din 1985 [12], statul este obligat să asigure judecătorilor condiții de muncă adecvate, inclusiv o remunerație adecvată, asigurare socială și garanții de securitate, care trebuie să fie consimțite prin lege.

Gary Stanley Becker, economist american, laureat al Premiului Nobel pentru Științe Economice în 1992 (1997) s-a expus în privința importanței naturii stimulative a garanțiilor sociale. Justificând abordarea economică a stimulării activității profesionale, omul de știință a concluzionat că „utilizarea intensivă și pe termen

lung a capitalului uman ar trebui să implice o creștere a veniturilor angajaților. Mai mult, o creștere a veniturilor îi încurajează pe angajați să-și mărească cheltuielile materiale pentru un stil de viață sănătos și pentru îmbunătățirea nivelului lor educațional și cultural, ceea ce are un impact pozitiv asupra performanței lor la locul de muncă” [13, pp. 12-14].

Astfel, garanțiile sociale reprezintă un element important al sistemului general de asigurare a independenței sistemului judiciar. Acestea contribuie la dezvoltarea unui sistem judiciar stabil și profesionist, reduc riscurile de corupție și consolidează încrederea societății în sistemul judiciar, ceea ce este deosebit de important pentru funcționarea eficientă a sistemului judiciar.

La prima vedere, garanțiile fundamentale ale independenței judecătorilor par destul de convingătoare și fundamentate științific. Însă, această listă de mijloace, tehnici și metode, împreună reprezentând garanțiile instituționale, funcționale (procedurale) și sociale ale independenței judiciare, în opinia noastră, nu par exhaustive.

De exemplu, **garanțiile morale** ale independenței judecătorilor în contextul actual al reformei judiciare capătă o importanță deosebită.

O analiză a standardelor internaționale privind independența judecătorilor ne permite să concluzionăm, că Principiile de bază ale independenței judiciare adoptate la Milano [14] indică obligativitatea luării în calcul a calităților morale ale unui judecător. Principiul 10 stipulează, că „Persoanele selectate pentru a îndeplini funcția judiciară trebuie să fie caracterizate prin integritate și abilitate și să fi urmat o pregătire corespunzătoare sau specializări în drept”. Conform Principiului 13, promovarea judecătorilor ar trebui să se bazeze pe factori obiectivi, și în special pe abilități, integritate și experiență.

Un loc special în sistemul de garanții ale independenței judecătorilor îl ocupă garanțiile morale (etice), care sunt direct legate de calitățile personale ale judecătorilor și de respectarea standardelor profesionale de conduită. Determinarea rolului principiilor morale în asigurarea independenței judiciare este posibilă printr-o analiză a integrității etice a activităților judecătorilor, precum și prin stabilirea unor cerințe morale specifice pentru cei care înfăptuiesc justiția.

Importanța standardelor etice de conduită judiciară este scoasă în evidență și în documentele internaționale. De exemplu, Principiile de la Bangalore de conduită judiciară [15] accentuează valorile fundamentale ale conduitei judiciare, inclusiv independența, imparțialitatea, integritatea, egalitatea și competența. Aceste principii sunt recunoscute ca un punct cheie de referință internațional privind formarea eticii profesionale a judecătorilor.

Astfel, garanțiile morale ale independenței judecătorilor reprezintă un element important al sistemului general de asigurare a independenței sistemului judiciar. Acestea contribuie la dezvoltarea responsabilității profesionale și morale în rândul judecătorilor, la consolidarea încrederii societății în

instanță și asigurarea înfăptuirii echitabile și imparțiale a justiției.

Studiul teoretico-juridic al sistemului de garanții ale independenței judecătorilor ne permite să ajungem la concluzia că este necesară identificarea unui tip separat de garanții - **garanții organizaționale**.

Legislatorii iau în considerare condițiile organizaționale, care asigură implementarea principiului independenței judiciare. Cu toate acestea, nu a fost încă elaborată o poziție unitară privind clasificarea acestor condiții drept garanții. Unii autori clasifică condițiile organizaționale privind independența judiciară, drept garanții instituționale, ceea ce, în opinia noastră, contrazice predestinarea și conținutul acestor garanții, alți cercetători identifică un tip independent de garanții a independenței judiciare - garanții juridico-organizaționale, care determină procedura de selecție privind funcția, perioada aflării în această funcție, responsabilitatea, procedura și condițiile de părăsire a acestei funcții, precum și condițiile de demisie.

Garanțiile organizaționale ale independenței judecătorilor implică obținerea unor rezultate eficiente ale activităților datorită utilizării optime a resurselor. În ceea ce privește asigurarea garanțiilor organizaționale ale independenței judecătorilor, se pot evidenția următoarele măsuri:

- perfecționarea formelor de organizare a activităților judecătorilor (forme colective de organizare a activităților, specializare, forme combinate de organizare a activităților);

- crearea și perfecționarea condițiilor ce contribuie la creșterea eficienței activităților (organizarea locului de muncă al judecătorului; utilizarea tehnologiilor moderne

de informare și comunicații în activități);

- îmbunătățirea condițiilor de muncă ale judecătorilor (condiții sanitare și igienice de muncă, condiții psihologice și fiziologice de muncă, condiții estetice de muncă, condiții socio-psihologice de muncă);

- organizarea rațională a timpului de lucru și a odihnei judecătorilor;

- optimizarea normării activității;

- argumentarea normativelor cantitative și calitative ale cheltuielilor de muncă pentru diferite tipuri de activități ale judecătorilor;

- elaborarea unei sarcini de lucru optime, bazate științific;

- eficientizarea sistemului de contabilitate și raportare în activitățile judecătorilor;

- elaborarea criteriilor optime de evaluare a activităților judecătorilor;

- îmbunătățirea pregătirii profesionale a judecătorilor;

- selecția și angajarea personalului;

- calitățile profesionale ale judecătorului.

Astfel, sistemul de garanții privind asigurarea principiului independenței judecătorilor reprezintă un complex de măsuri juridice instituționale, procedurale, sociale, etice și organizaționale interconectate, menite să creeze condiții pentru înfăptuirea justiției de către o instanță independentă și imparțială. Perfecționarea ulterioară a acestui sistem ar trebui realizată în conformitate cu standardele judiciare internaționale și cu practica Curții Europene a Drepturilor Omului, ceea ce va spori implementarea eficientă a principiului independenței judecătorilor.

Referințe bibliografice:

1. Constituția Republicii Moldova. https://presedinte.md/app/webroot/Constitutia_RM/Constitutia_2024_ro.pdf;
2. Legea nr. 544 din 20-07-1995 cu privire la statutul judecătorului, publicată: 22-01-2013 în Monitorul Oficial Nr. 15-17 art. 63;
3. Legea nr. 514 din 06-07-1995 privind organizarea judecătorească, publicată: 19-10-1995 în Monitorul Oficial Nr. 58 art. 641;
4. Legea nr. 147 din 09-06-2023 privind selecția și evaluarea performanțelor judecătorilor, publicată : 21-06-2023 în Monitorul Oficial Nr. 204-207 art. 364;
5. Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr. 122 din 14-03-2003. Publicat: 05-11-2013 în Monitorul Oficial Nr. 248-251 art. 699;
6. Code de l'organisation judiciaire.Version a venir au 1 janvier 2020. <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/LEGITEXT000006071164/> (vizitat 12.02.2026);
7. Судебный кодекс Республики Армения, 2007. <https://www.arlis.am/hy/acts/78893>(vizitat 22.02.2026);
8. <https://justice.gov.md/ro/content/aprobarea-strategiei-pentru-asigurarea-independentei-si-integritatii-sectorul-justitiei-0> (vizitat 02.03.2026);
9. https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/convention_ron (vizitat 26.02.2026);
10. <https://www.hotararicedo.ro/index.php/news/2014/06/cauza-baka-c-ungariei-incetarea-mandatului-de-presedinte-al-curtii-supreme-din-ungaria-incalcarea-dreptului-de-acces-la-un-tribunal-si-a-libertatii-de-exprimare> (vizitat 19.02.2026);
11. Legea „Cu privire la Consiliul Superior al Magistraturii”, nr. 947 din 19-07-1996. Publicat : 22-01-2013 în Monitorul Oficial Nr. 15-17 art. 65;
12. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principles-independence-judiciary> (vizitat 22.02.2026);
13. Becker G. Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education/ Chicago. 1997. p. 12-14;
14. <https://www.juridice.ro/wp-content/uploads/2013/08/Principii-27-08.doc> (vizitat 25.02.2026);
15. www.unodc.org/res/ji/import/international_standards/bangalore_principles/bangalore_principles_romanian.pdf (vizitat 26.02.2026).